

**AZ EBESZ UKRAJNAI TEVÉKENYSÉGE 2014-2019
KÖZÖTT**

JELIGE: DIR-172

A MUNKA LEZÁRÁSÁNAK DÁTUMA: 2021. MÁRCIUS 1.

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	3
I. Fejezet.....	6
Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet	6
1.1. A Helsinki Záróokmány	6
1.2. Az EBESZ, mint nemzetközi szervezet.....	8
1.3. Az EBESZ tevékenysége	10
1.4. Az EBESZ és Ukrajna 2014-ig.....	13
II. Fejezet	17
Az EBESZ és Ukrajna 2014-2016 között	17
2.1. Általános áttekintés az SMM-ről	17
2.2. Az SMM 2014-2015 között.....	18
2.3. Az EBESZ Ukrajnában működő különleges megfigyelő missziója 2016-ban.....	23
III. Fejezet.....	27
Az EBESZ és Ukrajna 2017-2019 között	27
3.1. Az SMM 2017-es tevékenysége	27
3.2. Az EBESZ Ukrajnában működő különleges megfigyelő missziója 2018-ban.....	30
3.3. Az SMM tevékenysége 2019 májusáig	33
Összefoglalás.....	35
Forrás és irodalomjegyzék	37

Bevezetés

Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (továbbiakban EBESZ), európai értelemben véve a legkiterjedtebb, legátfogóbb biztonsági szervezet. Biztonságügyi szervezetként magában foglalja a katonai-politikai, kisebbségügyi, gazdasági, környezeti és emberi szempontokat.

Az EBESZ a világ legnagyobb biztonsági szervezete, amely Európa, Észak-Amerika és Közép-Ázsia 57 részt vevő államát fogja össze.

A bécsi székhelyű nemzetközi szervezet múltja 1975-ig nyúlik vissza. Vezetője a főtitkár, 2011 óta az olasz nemzetiségű Lamberto Zannier.

Az összeurópai biztonsági rendszer gondolata és ötlete, már a második világháborút követően megszületett. A hetvenes évek elején az enyhülés időszakában jött létre a Kelet és Nyugat multilaterális tárgyalási fórumaként szolgáló Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet (EBEÉ). Az 1975. augusztus 1-jei helsinki csúcstalálkozón 35 európai és észak-amerikai állam- és kormányfő írta alá az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet Záróokmányát, amely jogilag nem egy kötelező érvényű szerződés volt, hanem egy politikai szándékot és kötelezettségvállalásokat deklaráló nyilatkozat.¹

Ukrajna is együttműködik a Szervezet intézményeivel, nevezetesen az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosával (UNHCR), a Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatalával (ODIHR) és az EBESZ médiaszabadság-képviselőjével.

Az UNHCR munkájának fókuszában áll egyebek mellett Ukrajna segítése a krími tatárok és más, valaha deportált népek képviselőinek a letelepedésében, akik most visszatérnek történelmi hazájukba. Annak érdekében, hogy Ukrajnának pénzügyi támogatást nyújtson a probléma számos társadalmi-gazdasági szempontjának kezelésére három adományozó konferenciát tartottak. Az UNHCR tevékenységének másik aspektusa az országban az orosz kisebbség Ukrajnában, és ennek megfelelően az orosz kisebbség helyzetének tanulmányozása, és megfelelően az ukrán kisebbség helyzetének megismerése Oroszországban.

A 2014-es események óta az Oroszország által támogatott fegyveres csoportok Donyeckben és Luhanszkban kihívást jelentenek az ukrán szuverenitás és területi integritás megőrzésének szempontjából.

¹ Az EBESZ története. Magyarország állandó képviselője, az EBESZ, az ENSZ és más bécsi nemzetközi szervezetek mellett. Elérhető: <http://vienna.io.gov.hu/ebesz-tortenete>. Utolsó letöltés: 2020. 03. 01.

Az EBESZ legfontosabb fóruma a 2014 júniusában létrehozott háromoldalú kapcsolattartó csoport (TCG), amelyben Ukrajna, Oroszország és az EBESZ képviselői konzultálnak egymással, és konkrét lépéseket tárgyalnak a minszki megállapodások végrehajtása felé.²

Amikor górcső alá vesszük az EBESZ Ukrajnában való megjelenését, figyelembe kell vennünk azt, hogy a nemzetközi szervezet tevékenysége és megfigyelései egész Ukrajna szerte arra irányulnak, hogy a 2014-ben kialakult kelet-ukrajnai helyzet, s az ukrán-orosz konfliktus minél előbb megoldódjon.³

Munkám kronológiaiilag 2014 júniusától, Petro Porosenko elnökségének kezdetétől, 2019 május 20-ig, elnökségének végéig vizsgálja a témát.

A kutatott téma **aktualitása** abban rejlik, hogy 2019-ben ért véget Petro Porosenko korábbi ukrán elnöksége, mely 2014-től tartott Ukrajnában. A kelet-ukrajnai konfliktus fokozódása elnöksége alatt ment végbe, s a nemzetközi szervezet tevékenysége, milyen hatást gyakorolt az elmúlt 6 évben, különös tekintettel a Porosenko érára. Továbbá az EBESZ, mint nemzetközi szervezet mind a mai napig jelen van Ukrajna teljes területén, megfigyelő mandátummal tevékenykedve kíséri figyelemmel a kelet-ukrajnai harcokat, a tűzszünetek megszegését, illetve foglalkozik a kisebbségi kérdésekkel, az emberi jogokkal.

Témám aktualitása közé tartozik továbbá még az is, hogy az EBESZ ukrajnai megjelenésének fő célja, a minszki megállapodások végrehajtásának elősegítése, s hogy ez, milyen mértékben ment végbe, az elmúlt évek során.

Kutatásom **célja**, hogy bemutassam röviden a nemzetközi szervezet fő tevékenységét, Ukrajnában való megjelenését és munkáját, találkozókat és egyezményeket, melyek a konfliktus enyhülését igyekeztek elősegíteni. Majd bemutatni a nyilatkozatokat az EBESZ és Ukrajna között.

Feladataim között szerepel:

- történelmi háttér áttekintése,
- szerződések, egyezmények, jogi okmányok feltárása,
- analizálni és értelmezni az EBESZ Ukrajnában való megjelenését, tevékenységét,
- elemezni és értelmezni a 2014-2019-es időszakot a jogi dokumentumok alapján,
- elemezni és értelmezni a nemzetközi szervezet tevékenységének eredményét a Porosenko-éra alatt.

² Németh József. Az euro-atlanti biztonság formálódása az elmúlt két év vonatkozó orosz kezdeményezéseinek tükrében. Európai Tükör. 2010. 1. szám. 99-105. o.

³Külpolitikai eseménynaptár. Külügyi Szemle. 2014. 1. szám. 205-206. o.

A témámmal kapcsolatos **forrásgyűjtemény** angol nyelven nagyon gazdag, számos értekezés, cikk jelent meg a különböző témában, mely a 2014-2019-es időszakot vizsgálja. Ukrán nyelven szinten vannak különböző témájú források, melyek a vizsgált időszakot taglalják. Magyar nyelven csekély számú értekezés foglalkozik az EBESZ Ukrajnában való megjelenésével. Szintén forrásként tudhatók be szerződések, valamint annak elemzése.

A témával foglalkozó **források** között fontos megemlíteni az EBESZ hivatalos oldalán megjelent jelentéseket az SMM rendszeres tevékenységéről. Ezen jelentések az EBESZ hivatalos oldalán a tevékenység kezdetétől, napjaink tevékenységéig elérhetőek, három nyelven: ukránul, angolul és oroszul. Munkám során mindhárom nyelven vizsgáltam a hivatalos jelentéseket, dokumentumokat.

Munkám első fejezetében általánosan taglalom az EBESZ-t, mint nemzetközi szervezetet, tevékenységét, a létét meghatározó Helsinkii Záróokmányt illetve, az EBESZ és Ukrajna kapcsolatát 2014-ig. A második fejezet sorai között az SMM-ről teszek általános jellemzést, majd a speciális megfigyelő misszió tevékenységét veszem górcső alá hónapról hónapra Petro Porosenko elnökségének első szakaszában. A harmadik, s egyben utolsó fejezetben a 2017-2019 májusig tartó időszakot, tehát Petro Porosenko elnökségének második szakaszán végzett speciális megfigyelő tevékenységet vizsgáltam. A befejezésben kutatásom összegzése, és a feltárt téma eredményei láthatóak.

I. Fejezet

Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet

A második világháborút követően már megfogalmazódott egy összeurópai biztonsági rendszer gondolata, azonban ez kivitelezhetetlennek tűnt a Szovjetunió és az Egyesült Államok közötti hatalmi versengés miatt. Később, a hetvenes évek elején létrejött az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet (EBEÉ) 1973-ban. Az ezt követő tárgyalások képezték az alapját a háromlépcsős „Helsinki Folyamat” elnevezésű konferencia számára.

1973. július 3-án vette kezdetét az EBEÉ Helsinkiben, ahová 35 tagállam küldött képviselőket. Az I. szakasz öt napot vett igénybe, hogy elfogadják a „Kék könyvet”, amely körvonalazta a konferencia szabályait. Itt a képviselők közölték kormányaik véleményét az európai biztonsággal és együttműködéssel kapcsolatban, valamint a konferencia további munkájáról. A II. szakasz volt a fő munkafázis, amelyet 1973. szeptember 18-tól 1975. július 21-ig Genfben hajtottak végre. A II. szakasz eredménye a Helsinki Záróokmány, amelyet a 35 európai és észak-amerikai állam- és kormányfő aláírt a III. szakaszban, amely 1975. július 30 – augusztus 1. között zajlott.⁴

Ebben a fejezetben szeretném részletesen bemutatni az EBESZ, mint nemzetközi szervezetet s tevékenységét, illetve az Ukrajnával való nemzetközi kapcsolatát 2014-ig.

1.1. A Helsinki Záróokmány

A Helsinki Záróokmány – nemzetközi dokumentum, mely 1975. augusztus 1-én került aláírásra, s ekkor lépett hatályba. Az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet (EBEÉ) záródokumentuma. A 35 nemzet által aláírt dokumentum egyebek között előírja, hogy a felek kötelesek egymást értesíteni a több mint 25 000 fő részvételével tervezett nagyobb hadgyakorlatokról. A záróokmány más bizalomépítő intézkedéseket is tartalmaz. A 45 évvel ezelőtt Helsinkiben kell zárónyilatkozatot 33 európai állam illetve az Amerikai Egyesült Államok és Kanada vezetői írták alá.

A helsinki konferencia záródokumentumát nem szánták nemzetközi jogi értelemben vett szerződésnek. Ugyanakkor többnek szánták, mint szokványos nyilatkozatnak. Megállapodás, ünnepélyes kötelezettségvállalás, erkölcsi és politikai kötelezettség — ezeket a

⁴ Kereszty András. Tények könyve – NATO. DELACROIX BT. 1997. 130-132. o.

megjelöléseket használták a konferencián felszólaló vezetők. Az okmány rendelkezéseire több ízben alkalmazták azt a megjelölést, hogy ajánlások.⁵

A helsinki dokumentum elismeri, hogy Európában különböző társadalmi rendszerű és ideológiájú országok vannak, de nem szentesít semmiféle politikai vagy katonai megosztottságot: éppen ellenkezőleg, az eddigi legjelentősebb lépés a hidegháborús választóvonalak leküzdése irányában. Első ízben alakít ki a politikai, gazdasági és kulturális kapcsolatok kérdéseinek széles körében közös, összeurópai álláspontot.

A záróokmányban szereplő nemzetközi jogi elvek jelentik a legközvetlenebb kapcsolatot a dokumentum és a nemzetközi jog között. Az európai kapcsolatokra vonatkozó tíz alap- elv, valamint a dokumentumban fellelhető számos más elv a nemzetközi jogban is szerepel: többnyire azonos a nemzetközi jog elveivel. A nemzetközi jog elvei sajátos, általános szabályok, de nem „általánosságok”. Egyrészt kifejezik a jogrendszer alapvető sajátosságait, a sokféle szabály közt belső logikát, kapcsolatot teremtenek. Másrészt alkalmazásuk kötelező a jogszabályok értelmezése során; ott, ahol részletes szabályozás nincs, közvetlenül is alkalmazandók, hézagot töltenek ki, továbbá figyelembevételük kötelező az új szabályok, szerződések létrehozásánál.⁶

A dokumentum 3 fő kérdéskörrel foglalkozik:

- Az európai biztonsággal kapcsolatos kérdések,
- Együttműködés a gazdaság, a tudomány, a technika és a környezetvédelem területén,
- Együttműködés humanitárius és egyéb területeken (emberi jogok néven vált ismertté).

Továbbá megfogalmazásra került 10 alapelv a nyilatkozat sorai között, melyek különösen az európai kérdések, így például a határkérdésekre fókuszálnak. A 10 alapelv, vagy másnéven dekalóg, az állampolgárok és a tagállamok közti viszonyt is taglalja. A Helsinki Záróokmányban megfogalmazott 10 alapelv:

1. A belügyekbe való be nem avatkozás.
2. A határok sérthetetlensége.
3. A nemzetközi jogi kötelezettségek jóhiszemű teljesítése.
4. A népek egyenjogúsága és önrendelkezési joga.

⁵ Kulcsár Péter. A helsinki záróokmány és a nemzetközi kapcsolatok normái. Külügyi Szemle. 1976. 3. évfolyam. 1. szám. 6-8.o.

⁶ Takács Róbert. Helsinki és a kulturális csere Magyarország és Nyugat között (1975-2018). Múltunk. 2018. 4. szám. 160-186.o.

5. A viták békés rendezése.
6. Az államok közötti együttműködés.
7. Az államok területi integritása.
8. Az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok tiszteletben tartása, beleértve a gondolat, a lelkiismeret, a vallás és a meggyőződés szabadságát.
9. Szuverén egyenlőség, a szuverenitásban foglalt jogok tiszteletben tartása.
10. Tartózkodás az erőszaktól vagy az erőszakkal való fenyegetéstől.⁷

Helsinki folyamatnak nevezzük az említett kérdéskörök és alapelvek betartását, az 1975 és 1990 között megtartott találkozókat, amelyeken többek között politikai normákat dolgoztak ki az emberi és kisebbségi jogok területén, illetve fegyverzetkorlátozási megállapodások születtek.⁸

1.2. Az EBESZ, mint nemzetközi szervezet

Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (továbbiakban EBESZ), európai értelemben véve a legkiterjedtebb, legátfogóbb biztonsági szervezet. Biztonságügyi szervezetként magában foglalja a katona-politikai, kisebbségügyi, gazdasági, környezeti és emberi szempontokat.

Ezért a biztonsággal kapcsolatos aggodalmak széles skálájával foglalkozik, ideértve a fegyverzet-ellenőrzést, a bizalomépítést és a biztonságépítést célzó intézkedéseket, az emberi jogokat, a nemzeti kisebbségeket, a demokratizálódást, a rendészeti stratégiákat, a terrorizmus elleni küzdelmet, valamint a gazdasági és környezeti tevékenységeket.

Az EBESZ (angolul: Organization for Security and Co-operation in Europe) szervezetiileg két csoportra osztható: 57 résztvevő állam, valamint 11 partnerállam.⁹

Albánia, Amerikai Egyesült Államok, Andorra, Ausztria, Azerbajdzsán, Belgium, Bosznia Hercegovina, Bulgária, Ciprus, Cseh Köztársaság, Dánia, Egyesült Királyság, Észtország, Fehéroroszország, Finnország, Franciaország, Görögország, Grúzia, Hollandia, Horvátország, Írország, Izland, Kanada, Kazahsztán, Kirgizisztán, Lengyelország, Lettország, Liechtenstein, Litvánia, Luxemburg, Macedónia, Magyarország, Málta, Moldova, Monaco, Montenegró, Mongólia, Németország, Norvégia, Olaszország, Oroszország, Örményország, Portugália, Románia, San Marino, Spanyolország, Svédország, Svájc, Szerbia, Szlovákia,

⁷ Pótó János. Helsinki záróokmány – Helsinki folyamat. História. 2012. 2. szám. 14. o.

⁸ Várkonyi Péter. Továbblépni az enyhülésért – Helsinki szellemében. Társadalmi Szemle. 1987. 1. sz. 59-61. o.

⁹ Osvát Szabolcs, Osvát Krisztina, Imre Lajos. Az EBESZ szerepe az európai biztonsági rendszerben. Charta Press Kft. 2002. 34-37. o.

Szlovénia, Tádzsikisztán, Törökország, Türkmenisztán, Ukrajna, Üzbegisztán és Vatikán – az 57 EBESZ résztvevő állama.

Tehát, az EBESZ résztvevő államok között tudjuk a nyugat-balkáni országokat, az Európai Unió 27 tagországát, Kanadát, az Amerikai Egyesült Államokat, a Független Államok Közösségének országait.¹⁰

11 partnerállama közé tartozik: Afganisztán, Algéria, Ausztrália, Dél-Korea, Egyiptom, Izrael, Japán, Jordánia, Marokkó, Thaiföld, Tunézia.

A szervezet hivatalos nyelvei: angol, francia, német, orosz, spanyol, olasz.

A bécsi székhelyű nemzetközi szervezet múltja 1975-ig nyúlik vissza. Vezetője a főtitkár, 2011 óta az olasz nemzetiségű Lamberto Zannier.

A második világháborút követően már megfogalmazódott egy összeurópai biztonsági rendszer gondolata, azonban ez kivitelezhetetlennek tűnt a Szovjetunió és az Egyesült Államok közötti hatalmi versengés miatt. Később, a hetvenes évek elején létrejött az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet (EBEÉ) 1973-ban. Az ezt követő tárgyalások képezték az alapját a háromlépcsős „Helsinki Folyamat” elnevezésű konferencia számára.

1973. július 3-án vette kezdetét az EBEÉ Helsinkiben, ahová 35 tagállam küldött képviselőket. Az I. szakasz öt napot vett igénybe, hogy elfogadják a „Kék könyvet”, amely körvonalazta a konferencia szabályait. Itt a képviselők közölték kormányaik véleményét az európai biztonsággal és együttműködéssel kapcsolatban, valamint a konferencia további munkájáról.

A II. szakasz volt a fő munkafázis, amelyet 1973. szeptember 18-tól 1975. július 21-ig Genfben hajtottak végre. A II. szakasz eredménye a Helsinki Záróokmány, amelyet a 35 európai és észak-amerikai állam- és kormányfő aláírt a III. szakaszban, amely 1975. július 30 – augusztus 1. között zajlott. Ez a záróokmány jogilag nem egy kötelező érvényű szerződés volt, hanem egy politikai szándékot és kötelezettségvállalásokat deklaráló nyilatkozat. A záróokmány egyik legfontosabb eleme, hogy minden állam önálló és független, a szuverén egyenlőség elve alapján van jelen az összeurópai rendszerben.¹¹

A másik lényeges elem a záróokmányban a „Dekalóg”, amely magába foglalja a tíz Helsinki alapelvet: szuverén egyenlőség, a szuverenitásban foglalt jogok tiszteletben tartása; tartózkodás az erőszaktól, valamint az azzal való fenyegetéstől; a határok sérthetatlensége; az államok területi integritása; a viták békés rendezése; a belügyekbe való be nem avatkozás; az

¹⁰ Dobrovits Mihály. Jurták és az EBESZ között. Balassi kiadó. 2015. 74-79. o.

¹¹ Póto János. Helsinki záróokmány – Helsinki folyamat. História. 2012. 2. szám. 19. o.

emberi jogok és az alapvető szabadságok tiszteletben tartása, beleértve a gondolat, a vallás és lelkiismereti szabadságot; a népek egyenjogúsága és önrendelkezési joga; az államok közötti együttműködés; a nemzetközi jogi kötelezettségek jóhiszemű teljesítése.

Az ezt követő időszakban az EBEÉ leginkább tárgyalási fórumként működött. Az 1990 novemberében megrendezett párizsi csúcstalálkozóval vette kezdetét az EBEÉ intézményesülése. A találkozón elfogadott Charta az első olyan nemzetközi egyezmény, amelyben a résztvevő államok megerősítették elkötelezettségüket a demokrácia, a jogállamiság, az emberi és kisebbségi jogok, a politikai pluralizmus mellett.¹²

Az 1994-ben megrendezett budapesti csúcstalálkozón az EBEÉ átnevezésére került sor, melynek eredményeként Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) lett neve, jelezve átalakulását a konferenciáról a teljes értékű nemzetközi szervezetre. Ennek megfelelően változott a szervek neve is: létrejött a mai értelemben vett Miniszteri Tanács és a Bécsben üléselő Állandó Tanács.

1.3. Az EBESZ tevékenysége

Az 1990-es évek során az EBESZ munkája főként a konfliktusok megelőzésére, megoldására és a konfliktus utáni rehabilitáció elősegítésére terjedt ki. Ennek érdekében 1997-ben létrehozták az EBESZ Média képviselő (RFoM) posztját, melynek feladata a szólás- és sajtószabadság biztosítása.

Az ezredfordulót követően az EBESZ felismerte, hogy új típusú fenyegetésekkel kell szembenéznie, mint például a terrorizmus vagy a kibertérbeli bűnözés¹³

Napjainkban az EBESZ munkájához tartoznak a következő fogalmak:

- Határigazgatás (border management);

A határok egy ország elsőszámú védelmi vonalai, illetve a kereskedelem az országok között kritikus jelentőségű a világ gazdaságainak egészsége szempontjából. 2005-ben az EBESZ elkötelezte magát amellett, hogy egyensúlyt teremt a határokon átnyúló fenyegetésekkel szembeni biztonság fenntartásának szükségessége, valamint a személyek, az áruk, a szolgáltatások és a beruházások szabad mozgása között. A részt vevő államok közötti együttműködés kulcsfontosságú e határigazgatási és biztonsági stratégia szempontjából,

¹² Az EBESZ története. Magyarország állandó képviselete, az EBESZ, az ENSZ és más bécsi nemzetközi szervezetek mellett. Elérhető: <http://vienna.io.gov.hu/ebesz-tortenete>. Utolsó letöltés: 2020. 03. 01.

¹³ Németh József. Az euro-atlanti biztonság formálódása az elmúlt két év vonatkozó orosz kezdeményezéseinek tükrében. Európai Tükör. 2010. 1. szám. 99-105. o.

különös tekintettel a nemzetközi kockázatokra, például a kábítószer-kereskedelem, a terrorizmus, a migráció, a biztonságos közlekedés és a szervezett bűnözés.¹⁴

- Terrorizmus elleni küzdelem;

A terrorizmusellenes tevékenységek központi szerepet töltenek be az EBESZ erőfeszítéseiben. Ezeket az erőfeszítéseket az „EBESZ terrorizmus elleni küzdelem egységes keretrendszere” („OSCE Consolidated Framework for the Fight against Terrorism”) irányítja, amely kiemeli az operatív elveket és meghatározza az EBESZ jövőbeni terrorizmusellenes tevékenységeinek stratégiai középpontját. A tevékenységek célja a terrorizmus elleni nemzetközi jogi keret végrehajtásának előmozdítása, az úti okmányok biztonságának megerősítése, a terrorizmushoz vezető erőszakos szélsőségek és radikalizálódások leküzdése, az internet terrorista célokra való felhasználásának megakadályozása és a kritikus energetikai infrastruktúrák védelmének elősegítése.

- Emberkereskedelem elleni küzdelem;

Az emberkereskedelem a legtöbb EBESZ résztvevő államot érinti, mind biztonsági fenyegetés, mind emberi jogi kérdésként. A régió gyakorlatilag minden országa származási, tranzit- vagy rendeltetési ország, vagy ezek kombinációja. Az EBESZ minden releváns kérdéssel foglalkozik: az emberi jogok és a jogállamiság; korrupció és bűnüldözés; megkülönböztetés és egyenlőtlenség; valamint a gazdasági, munkaügyi és migrációs politikák. 2003-ban a szervezet létrehozta az emberkereskedelem elleni küzdelem különleges képviselőjének és koordinátorának irodáját és posztját, hogy segítse a résztvevő államokat a hatékony politikák kidolgozásában és végrehajtásában.

- Konfliktusok megelőzése és megoldása;

Az EBESZ munkájához szorosan kapcsolódik a konfliktusmegelőzés, a válságkezelés és a konfliktus utáni rehabilitáció, amelyet „konfliktusciklusnak” is neveznek. A szervezet fő módszerei e ciklus kezelésére a terepi műveletek hálózata és a Konfliktusmegelőző Központ. Az 1990-ben létrehozott, a konfliktus kockázatának csökkentését célzó központ most politikai tanácsokat, támogatást és elemzéseket nyújt a főtítkár, az elnökség, a résztvevő államok számára. Az EBESZ egész területén működő korai figyelmeztető központként működik, megkönnyíti a tárgyalásokat, a közvetítést és a konfliktusok megelőzését és megoldását célzó egyéb erőfeszítéseket, és támogatja a regionális együttműködési kezdeményezéseket. Ezenkívül segítséget nyújt a Biztonsági Együttműködési Fórumnak, amely az EBESZ katonai

¹⁴ Richard Holbrooke. Washington: kellenek-e nekünk? Külügyi szemle. 1995. 1. szám. 46. o.

biztonsággal foglalkozó autonóm döntéshozó testülete; és támogatja a szervezet program- és projektmenedzsment munkáját.¹⁵

- Kibertérbeli bűnözés elleni küzdelem;

Az információs kommunikációs technológiák (IKT) kötnek össze bennünket a modern világban, a gazdasági és társadalmi növekedés fő mozgatórugója.

- Gazdasági és környezetvédelmi tevékenységek;

A gazdasági és környezeti megfontolások fontos elemei az EBESZ biztonsággal kapcsolatos tevékenységeinek. Az ezen a területen jelentkező kihívások kezelése érdekében az EBESZ Gazdasági és Környezetvédelmi Tevékenységeinek koordinátora a következőket tűzte ki célul: éves gazdasági és környezetvédelmi fórum szervezése és évente végrehajtási értekezlet tartása az előrehaladás értékelésére és a jövőbeli prioritások meghatározására.

- Nemek közötti egyenlőség;

Az EBESZ elismeri, hogy a nők és a férfiak egyenlő jogai és esélyei alapvető fontosságú az átfogó biztonság elérése szempontjából, és elkötelezte magát amellett, hogy a nemek közötti esélyegyenlőség szempontját integrálja minden tevékenységébe.

- Migráció;

Az EBESZ azon küldetésével összhangban, hogy hidakat építsen az országok és az emberek között, a migrációs jelenség egyre inkább a szervezet fellépésének középpontjában áll. A migráció kezelésének legfontosabb szakpolitikai területei a következők: a migráció szabályozása (határkezelés, úti okmányok biztonsága, a transznacionális fenyegetések elleni küzdelem, ideértve az emberkereskedelmet a migrációs útvonalak mentén), a legális migráció megkönnyítése (a munkaerő-migráció irányítása és kutatása), az emberek és a közösségek támogatása (a mozgás szabadsága, a tolerancia és a megkülönböztetésmentesség, az integráció, a menekültek áttétele).

- Rendfenntartás.

A szervezet évek óta a régió rendőri erőivel dolgozik. Fenntartja a rendőri tanácsadók hálózatát számos terepi műveletében, és értékeléseket, szakértői tanácsokat és segítséget nyújt a résztvevő államok számára az elszámoltatható rendőri szolgálatok kialakításában, amelyek megvédik és támogatják polgáraikat.¹⁶

¹⁵ Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet. Elérhető: <http://vienna.io.gov.hu/az-europai-biztonsagi-es-egyuttmukodesi-szervezet>. Utolsó letöltés: 2020. 03. 11.

¹⁶ Az EBESZ története. Magyarország állandó képviselője, az EBESZ, az ENSZ és más bécsi nemzetközi szervezetek mellett. Elérhető: <http://vienna.io.gov.hu/ebesz-tortenete>. Utolsó letöltés: 2020. 03. 01.

1.4. Az EBESZ és Ukrajna 2014-ig

A Szovjetunió összeomlása után Ukrajna Legfelsőbb tanácsa 1992. január 30-tól kezdve egymást követően az Európai Biztonsági és Együttműködési Konferencia Parlamenti Közgyűlésének teljes jogú tagjává vált. Azóta Ukrajna részt vesz a Szervezet összes kollektív irányító testületének munkájában (az EBESZ részt vevő államok csúcstalálkozói, a Miniszterek Tanácsa és az EBESZ Állandó Tanácsa), valamint a tevékenységeinek különféle szempontjaira vonatkozó határozatok kidolgozásában és elfogadásában.

Ukrajna együttműködik a Szervezet intézményeivel is, nevezetesen az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosával (UNHCR), a Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatalával (ODIHR) és az EBESZ médiaszabadság-képviselőjével. Az UNHCR munkájának fókuszában áll egyebek mellett Ukrajna segítése a krími tatárok és más, valaha deportált népek képviselőinek a letelepedésében, akik most visszatérnek történelmi hazájukba. Annak érdekében, hogy Ukrajnának pénzügyi támogatást nyújtson e probléma számos társadalmi-gazdasági szempontjának kezelésére három adományozó konferenciát tartottak. Az UNHCR tevékenységének másik aspektusa az országban az orosz kisebbség Ukrajnában, és ennek megfelelően az orosz kisebbség helyzetének tanulmányozása, és megfelelően az ukrán kisebbség helyzetének megismerése Oroszországban.¹⁷

Az ODIHR mandátumának megfelelően megfigyelő missziókat szervez az EBESZ résztvevő államainak, köztük Ukrajnának az elnök- és parlamenti választásokra, és különféle projekteket hajt végre intézményeinek fejlesztése és támogatása céljából. Az ukrán kormány kezdeményezésére 1994 augusztusában létrehozták az EBESZ ukrán misszióját. Az EBESZ ukrán missziója 1994. november 24-én kezdte meg működését. A misszió fókuszában az Ukrajna határainak szuverenitása, területi integritása és sérthetetlensége volt, az EBESZ alapelveivel összhangban. Az ezen a területen folytatott aktív munkával a misszió pozitívan járult hozzá a Krími Autonóm Köztársaság helyzetének stabilizálásához. 1999. április 30-án az EBESZ ukrán missziója befejezte mandátumának teljesítésével kapcsolatos munkáját, amely az első a szervezet történetében, amikor az EBESZ missziója feladatai sikeres végrehajtása miatt megszűnt.¹⁸

¹⁷ Komáromi Sándor. Ukrajna nemzeti függetlensége, mint történelmi kompromisszum eredménye. Kisebbségkutatás. 1998. 4. szám. 471-479. o.

¹⁸ Osvát Szabolcs. A kémrepülésektől a bizalomépítésig: A nyitott égbolt szerződés története. Külügyi Szemle. 2002. 4. szám. 56-64. o.

Ukrajna és az EBESZ intézményei közötti új együttműködési formákról folytatott két- és többoldalú tárgyalások eredményeképpen 1999. július 13-án aláírtak egy új együttműködési formáról szóló határozatot, melyet az ukrán Legfelsőbb Tanács 2000. február 10-én ratifikált.

A koordinátor és irodája feladata az EBESZ hatáskörébe tartozó különféle projektek előkészítése és végrehajtása Ukrajnában, valamint finanszírozásuk biztosítása az előirányzott források elosztása révén nemzetközi szervezetek vagy más EBESZ részt vevő államok által.

Az Ukrajna és az EBESZ intézményei közötti együttműködés fontos területe országunkban a reformok végrehajtásának megkönnyítése. Mindenekelőtt az olyan feladatok megoldására vonatkozik, mint például Ukrajna jelenlegi jogszabályainak az EU jogszabályokkal való összehangolása. Az ukrán delegáció tevékenységének fontos területe az EBESZ irányító testületeinek és a szervezet többi tagállamának képviselőinek azonnali tájékoztatása az államunk főbb belső politikai eseményeiről és külpolitikai kezdeményezéseiről.¹⁹

Az Ukrajna és az EBESZ közötti együttműködésben kellő figyelmet fordítanak Ukrajna EBESZ terepi egységeiben történő munkavégzésére. Ukrajna képviselői részt vettek az EBESZ misszióin Grúziában, Bosznia és Hercegovinában, Horvátországban, Koszovóban stb. 2013. január 1-én Ukrajna először az EBESZ elnöke volt. Az EBESZ elnöksége egy évig tartott, és elnöke az elnöki ország külügyminisztere volt, Leonid Kozhara volt. Írország, amely 2012-ben vezette az EBESZ-t, segítette Ukrajnát. Az Ukrajna 2013. évi EBESZ-elnöksége kiemelt prioritásai között szerepelt a régóta fennálló konfliktusok megoldása, a bizalom és biztonság megerősítése az EBESZ területén, a szervezet energiabiztonsági képességeinek kihasználása és a gazdasági fejlődés előmozdítása, ideértve az új kereskedelmi és közlekedési folyosók kiépítését is.²⁰

A 2014-es események óta az Oroszország által támogatott fegyveres csoportok Donyeckben és Luhanszkban kihívást jelentenek az ukrán szuverenitás és területi integritás megőrzésének szempontjából. Ez a helyzet továbbra is regionális és globális biztonsági kihívásokat jelent. Mintegy 800 000 polgár élt Kelet-Ukrajnában a kapcsolattartó vonal közelében, ebből 600 000-en olyan területen élnek, amely nem az ukrán kormány ellenőrzése alatt áll. Ezek közül sok a kiszolgáltatott személy - idős emberek, fogyatékos emberek, nők és gyermekek.

¹⁹ Komáromi Sándor. Ukrajna nemzeti függetlensége, mint történelmi kompromisszum eredménye. Kisebbségkutatás. 1998. 4. szám. 471-479. o.

²⁰ Aczél Endre. Kettészakadt Ukrajna. 168 óra. 2004. 39-52. szám. 48-49. o.

Németország pénzügyi hozzájárulásokkal támogatja az EBESZ Ukrajnában tett erőfeszítéseit. Ezen túlmenően Németország támogatja az ODIHR és az EBESZ által vezetett projekteket a nemzeti párbeszéd ösztönzése, reformok végrehajtása érdekében, például a korrupció elleni küzdelemben vagy a rendőrségi és igazságszolgáltatási rendszer átalakításában.

Az EBESZ legfontosabb fóruma a 2014 júniusában létrehozott háromoldalú kapcsolattartó csoport (TCG), amelyben Ukrajna, Oroszország és az EBESZ képviselői konzultálnak egymással, és konkrét lépéseket tárgyalnak a minszki megállapodások végrehajtása felé. A TCG-t az osztrák Martin Sajdik nagykövet, az EBESZ hivatalban lévő elnökének Ukrajnában képviselt különleges képviselője vezeti. A TCG keretében négy munkacsoport rendszeresen ülésezik Minszkben, hogy megvitassák a politikát, a biztonságot, a gazdasági kérdéseket és a humanitárius ügyeket. A TCG folyamatos politikai támogatását kezdettől fogva a normandiai formátum - Németország, Franciaország, Oroszország és Ukrajna - kormányai biztosítják.²¹

Az EBESZ Ukrajnában működő különleges megfigyelő misszióját (SMM) 2014. március 21-én indították, az Ukrajna EBESZ kormányának kérésére és az összes EBESZ 57 résztvevő állam konszenzusos döntése alapján. A megfigyelő misszió fegyvertelen polgári misszió Ukrajna minden régiójában. Fő feladatai az ukrán helyzet megfigyelése és pártatlan és tárgyilagos jelentése. Az EBESZ Ukrajnában működő különleges megfigyelő missziója figyelemmel kíséri és jelentést tesz az Ukrajna egész területén zajló fejleményekről, ideértve a minszki megállapodások végrehajtását is.²² A misszió napi jelentéseket készít a biztonsági helyzetről; helyszíni jelentések adott eseményekre adott válaszként; tematikus jelentések arról, hogy a konfliktus hogyan befolyásolja a mindennapi élet különböző aspektusait; és kéthetente állapotjelentések, amelyek összefoglalják a misszió munkájának legfrissebb tényeit és adatait.

Kanada kormánya vállalta, hogy támogatja Ukrajna területi integritását és demokratikus fejlődését, valamint támogatja az SMM-et a béke és biztonság helyreállítását Kelet-Ukrajnában. Az EBESZ iránti elkötelezettségének részeként a Global Affairs Canada támogatta a kanadai szakértők kirendelését és kiküldetését az SMM-be a CANADEM útján.²³

Munkám első fejezete során igyekeztem áttekinthetően bemutatni a Helsinkii Záróokmányt, az EBESZ-t, mint nemzetközi szervezet múltját s annak tevékenységét, illetve

²¹ Külpolitikai eseménynaptár. Külügyi Szemle. 2014. 1. szám. 205-206. o.

²² Bóta Zsolt. Mit várhatunk az új német kormánytól Európa-, kül- és biztonságpolitikai téren? Külügyi Szemle. 2014. 1. szám. 29-31. o.

²³ Special Monitoring Mission to Ukraine. OSCE: Elérhető: <https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine>. Utolsó letöltés: 2020. 03. 21.

kitértem az utolsó alpont során az EBESZ Ukrajna nemzetközi kapcsolatára a kezdetektől 2014-ig. A következő fejezetben részletesen szeretném bemutatni az EBESZ Ukrajnában végzett speciális megfigyelését 2014-2016 közötti időszakban, mely időszak alatt tartott Petro Porosenko volt államfő kormányzásának első fele. Véleményem szerint, Ukrajna az EBESZ-el akadálymentes, zökkenőmentes kapcsolatot ápolt. Ezért tartották nemzetközi szintén is fontosnak megfigyelni a kelet-ukrán konfliktust, s annak történéseit.

II. Fejezet

Az EBESZ és Ukrajna 2014-2016 között

Az EBESZ Ukrajnában működő különleges megfigyelő misszióját (SMM) 2014. március 21-én indították, az Ukrajna EBESZ kormányának kérésére és az összes EBESZ 57 résztvevő állam konszenzusus döntése alapján.

A 2014-es események óta az Oroszország által támogatott fegyveres csoportok Donyeckben és Luhanszkban kihívást jelentenek az ukrán szuverenitás és területi integritás megőrzésének szempontjából. Ez a helyzet továbbra is regionális és globális biztonsági kihívásokat jelent. Mintegy 800 000 polgár élt Kelet-Ukrajnában a kapcsolattartó vonal közelében, ebből 600 000-en olyan területen élnek, amely nem az ukrán kormány ellenőrzése alatt áll. Ezek közül sok a kiszolgáltatott személy - idős emberek, fogyatékos emberek, nők és gyermekek.

2.1. Általános áttekintés az SMM-ről

Németország pénzügyi hozzájárulásokkal támogatja az EBESZ Ukrajnában tett erőfeszítéseit. Ezen túlmenően Németország támogatja az ODIHR és az EBESZ által vezetett projekteket a nemzeti párbeszéd ösztönzése, reformok végrehajtása érdekében, például a korrupció elleni küzdelemben vagy a rendőrségi és igazságszolgáltatási rendszer átalakításában.

Az SMM kezdetben legfeljebb 500 megfigyelőből állt. A maximális méretet 1000 megfigyelőre emelték 2015 márciusában. Jelenleg mintegy 700 monitor van több mint 40 EBESZ résztvevő államból. Az SMM a székhelye Kijevben van, de dolgoznak megfigyelő csoportok Ivano-Frankivszkban, Lembergben és Csernyivciben, valamint Herszonban, Donyeckben, Dnyipropetrovskban, Luhanszkban és Odesszában. Az SMM jelenlétének célja a feszültségek csökkentése, napi jelentéseinek pedig hozzá kell járulniuk az átláthatósághoz és következésképpen a stabilizációhoz. Az SMM vezetője – csakúgy, mint a külképviselők – a misszióvezető. Az SMM első misszióvezetője Ertugrul Apakan török származású diplomata.

A 2014. szeptemberi minszki dokumentumokkal és a 2015. február 12-i minszki csomaggal az SMM további és nélkülözhetetlen feladatokat vállalt a megállapodás szerinti tűzszünet nyomkövetésével és a nehézfegyverek kivonásának igazolásával kapcsolatban. E feladatok elvégzésének alapvető feltétele, hogy a konfliktusban résztvevőknek

együttműködniük kell az SMM-mel a megfigyelők biztonságának és szabad mozgásának biztosítása érdekében.²⁴

Valamint dolgozik a Megfigyelő Misszió az orosz ellenőrző pontokban (OM), tehát Gukovo és Donyeck területén. A 20 polgárból álló misszió 2014 júliusa óta figyeli a forgalmat az orosz-ukrán határ Gukovóban és Donyeckben található ellenőrző pontjain. Az OM az Orosz Föderáció területén működik.

Az EBESZ intézményei a válság kezdete óta Ukrajnában számos más tevékenységeket folytattak. Ide tartozik az emberi jogi helyzet felmérése a 2014. tavaszán, valamint a 2014. májusi elnökválasztás, az ugyanazon év októberi parlamenti választások és a 2015. októberi és novemberi helyi választások választási megfigyelő missziói.

Németország személyzetet, képzést, technikai felszerelést és finanszírozást biztosít az EBESZ Ukrajnában folytatott tevékenységeinek támogatására. Németország 35 szakértőt küldött ki az SMM-hez és az OM-hez, és az SMM éves költségvetésének kb. 12% -át finanszírozza. A német kormány ezenkívül a műholdas képanalízisből származó információkkal látja el az SMM-et, fegyverfelismerést, felszerelést és kiegészítő felszerelést kínál a megfigyelőknek és a misszió műszaki képességeinek.²⁵

A válság- és konfliktuskezelés az EBESZ területén 2017-ben továbbra is prioritás marad. Az EBESZ továbbra is döntő szerepet játszik az Oroszország és Ukrajna közötti konfliktus rendezésében.

Véleményem szerint az SMM egy olyan misszió, amely által a távoli európai országok is, nagyobb rálátást kapnak a helyzetre, egy független, pártatlan féltől.

2.2. Az SMM 2014-2015 között

Az EBESZ Ukrajnában működő különleges megfigyelő misszióját (SMM) küldték Ukrajna területére március 21-én az EBESZ Állandó Tanácsa № 1117 határozatával.

Az előkészületeket követően 2014 tavaszán a megfigyelők 500 fővel meg is kezdték munkájukat Ukrajna szerte. Az SMM munkatársak hivatalos felmérése szerint a kelet-ukrajnai konfliktus kitörésétől kezdve 2014 nyaráig 117 000 embernek kellett elhagynia lakóhelyét, mely az érintett területeken volt.²⁶

²⁴ Special Monitoring Mission to Ukraine. OSCE: Elérhető: <https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine>. Utolsó letöltés: 2020. 03. 21.

²⁵ EBESZ-megfigyelők feladatai Ukrajnában. Infostart. 2014. Elérhető: <https://infostart.hu/kulfold/2014/04/19/ebesz-megfigyelok-feladatai-ukrajnaban-631454> . Utolsó letöltés: 2020. 03. 21.

²⁶ OSCE SMM 246201 sz. besz.

A további 2014-es tevékenység őszig a munkafolyamatok kiépítéséről, megfigyelésekről illetve a megfigyelők által végzett felmérésből, interjúzásból állt.

Ertugrul Apakan misszióvezető novemberben látogatott Kramatorszkba és találkozott a Luhanszki kormányzóval. Továbbá az őszei időszak alatt az SMM elősegítette az ideiglenes tűzszünet létrehozását Trokhizbenka faluban, humanitárius segítségnyújtást adtak a helyiek számára: a víz- és villamosenergia-ellátást is javították. Oleksandr Huh misszióvezető-helyettes részt vett a *"Minszki megállapodásból maradt valami?"* című vitán, amelyre az az Európai Parlament-ben került sor.²⁷

Az Ertugrul Apakan misszióvezető december 18–19 között Lvivbe látogatott, ahol töltötte találkozott a lemergi polgármesterrel, a megye vezetőivel és a krími tatár közösség vezetőivel. Előadást tartott és részt vett egy kerekasztal beszélgetésen az állami szervezetek képviselőivel közösen az Ukrán Katolikus Egyetemen. Az SMM tovább bővült decemberre: 45 megfigyelő érkezett a Luhanszki és Donyeck régiókba december során. A nemzetközi megfigyelők száma ezzel összesen 354-re nőtt, ebből 217 monitor Donyeck és Luhanszk régiókban végezte munkáját.²⁸

2015 január elején a konfliktus csak fokozódni kezdett. Erre válaszul Ertugrul Apakan felszólította az orosz és ukrán felet, hogy gyakoroljanak maximális visszafogottságot. Kelet-Ukrajnában. Az SMM arra is felhívja a feleket, hogy haladéktalanul szüntessék meg az ellenségeskedést, vonják vissza a nehézfegyvereket és fegyveres csoportokat a donyecki repülőtérrel, valamint az összes szomszédos lakónegyedből, mindezt összhangban a minszki megállapodásokkal. A Volnovaszbán történt tragédia kapcsán információgyűjtésbe kezdtek az SMM munkatársai. Majd január közepén Oleksandr Huh misszióvezető-helyettes Donyeckbe látogatott, s látogatását követően növelte az ott tevékenykedő megfigyelők létszámát.²⁹

Februárban az EBESZ főtitkára, Lamberto Zannier és az SMM misszióvezetője Dnyipropetrovszkban találkoztak. Egy nappal később, február 13-án Zannier és Apakan együttes nyilatkozatban kijelentették, hogy az SMM kész figyelemmel kíséri a tűzszünet betartását, és mindkét felet felszólítja annak betartására. Február végén Kelet-Ukrajnában humanitárius segélyt adott át Huh misszióvezető-helyettes. Február 24-én Párizsban az SMM vezetője és a misszióvezető-helyettes, részt vettek a Normandiai Négyek külügyminiszteri

²⁷ OSCE SMM 130131 sz. besz.

²⁸ OSCE SMM 133456 sz. besz.

²⁹ OSCE SMM 135571 sz. besz.

szintű találkozóján. Február 27-n Apakan misszióvezető beszédet mondott az ENSZ Biztonsági Tanácsának ülésén, ahol beszámolt az ukrán helyzetről.³⁰

Március 9-én az SMM munkatársai megkönnyítették a fegyveres erők által végzett munkát Kominternove faluban, ahol aknamentesítést végeztek. Március 12-én az EBESZ 57 tagállamának konszenzusos határozatával az SMM felhatalmazást kapott: s a tevékenységet meghosszabbították 2016. március 31-ig. A határozat lehetővé tette, szükség esetén, azt hogy akár ezer emberre növeljék a megfigyelők számát. Az SMM misszióvezetője, Apakan nagykövet megköszönte mind az 57 államnak, hogy továbbra is támogatták a missziót, és kijelentette, hogy az SMM továbbra is döntő szerepet játszik az ukrán béke és stabilitás előmozdításában.

Március 18-19 között Apakan látogatást tett Mariupolban. Személyesen látogatta meg az egyik fő megfigyelési pontot, hogy felmérje a helyzetet Shirokinban és környékén. A nagykövet az SMM csapatával is találkozott Mariupolban és kikérte az ott tevékenykedő megfigyelők véleményét. Az SMM-munkatársak megfigyelései szerint, Ukrajna keleti részén a tűzszünetet nagyrészt betartják, de mint korábban is, a donyecki repülőtér környékén és a Shirokin faluban megsértik azt. Március 23-án az SMM misszióvezetője felszólította a feleket, hogy tartsák be a teljes tűzszünetet. Március 24-25-én az SMM misszióvezető-helyettese meglátogatta Shirokint, hogy megfigyelje és értékelje a Shirokinban zajló tevékenységet majd felhívta a felek figyelmét a feszültség enyhítésére. Az SMM felügyeleti tevékenysége biztonsági okokból korlátozott: nem kaptak teljes rálátást a bányákban és környékén folyó tevékenységre. Miután egyik fél sem hagyta abban a harcokat, ezzel megsértve a tűzszünetet a misszióvezető kifejezte csalódottságát, s azonnali hatállyal felszólította az ukrán és orosz katonai vezetőket, a tűzszünet betartására.³¹

Április 1-2 között Oleksandr Huh látogatott Donyeckbe és Dnyipropetrovskba. Ez idő alatt a tűzszünet betartását értékelte és a minszki megállapodások további végrehajtását szorgalmazta, mint például a teljes tűzszünetet és a nehézfegyverek visszavonását. Emellett meglátogatta a donyecki repülőtér és a szomszédos Spartacus községet. Az SMM monitorok április elején jelentették, hogy növekszik az aknákkal kapcsolatos események száma és azon löszerek száma, amelyek nem robbantak fel Kelet-Ukrajnában, valamint ezzel hozható összefüggésbe, hogy növekszik a robbanások száma Ukrajna más régióiban. Az SMM munkatársak információi továbbra is korlátozottak a bányák helyzetével kapcsolatban. Április során Apakan és Huh többször is járt Kelet-Ukrajnában, hiszen a harcok nem szüntek

³⁰ OSCE SMM 142551 sz. besz.

³¹ OSCE SMM 146846 sz. besz.

csillapodni. Több alkalommal is kifejezték csalódottságukat, hiszen nem mutattak elköteleződést a minszki egyezmény iránt, s nem kötöttek tűzszünetet.

A Shirokinban történt húsvéti súlyos események után az SMM maga rendelt el háromnapos kötelező érvényű tűzszünetet. Felhívta mindkét fél figyelmét, hogy maximálisan alkalmazkodniuk kell és be kell tartaniuk a kötelezettségvállalásokat a minszki megállapodásokban rögzített módon. Ekkortól kezdve az SMM megfigyelők éjszaka is megfigyeléseket végeztek. Illetve egy munkacsoport segítette a halott katonák testeinek elszállítását a helyszínről. Április 23-án, az EBESZ Állandó Tanácsában, Bécsben, az SMM vezetője beszámolt az ukrainai általános helyzetről és a misszió tevékenységeiről. Április végén Odesszában egy kerekasztal beszélgetés formájában arról tanácskoztak a megfigyelők, hogy miként lehetne elérni a teljes tűzszünetet.³²

Május elsején a megfigyelőknek első alkalommal volt lehetőségük megtekinteni Dzerzhinske, Leninske, Oktyabr, Zaichenko és Staromarevka községeket. Ezek voltak a frontvonalban lévő falvak a mariupoli harcok során, elsőként most láthatták a megfigyelők a megsemmisült otthonokat, a szétlőtt iskolákat, a tönkrement intézményeket.

Május 2. egy Shirconi megfigyelés során az SMM megfigyelőkre tüzet nyitottak. Ekkor már újra folytak a harcok. Apakan ismét felhívta az összes fél figyelmét a konfliktus maximális visszatartására. Május 6-án Apakan részt vett a háromoldalú kapcsolattartó csoport ülésén, ahol arról tárgyaltak, hogy a minszki megállapodásban foglaltakat hogyan valósítsák meg a munkacsoportok a jövőben. Az SMM ekkor átvette a biztonsági munkacsoport koordinátora szerepet. Annak ellenére, hogy mindkét fél kijelentette, hogy véget vet a nehéz fegyverek bevetésének, az SMM megfigyelői napi rendszerességgel a jelentették, hogy látták és / vagy használták a nehézfegyvereket egész május során.³³

Június során Donyeck és Luhanszk megyékben továbbra is zajlottak a harcok, a két megyében voltak falvak, lakóövezetek melyek a teljes megsemmisülés áldozatai lettek.³⁴

A misszióvezető-helyettes július első felében Mariupol és Shirokin területére látogatott. Értékelte az ott megfigyelést végzők munkáját. A monitorok és Huh megállapításai szerint július olyan szintre került Shikon a harcok miatt, hogy épületeinek 80 %-át nem lehet rendbehozni. Ezt követően Huh Miskbe utazott, hogy előkészítsék a 21-i találkozót.³⁵

³² OSCE SMM 152876 sz. besz.

³³ OSCE SMM 159661 sz. besz.

³⁴ OSCE SMM 169061 sz. besz.

³⁵ OSCE SMM 173371 sz. besz.

Július 12-n az SMM megfigyelői vidékünkre, Kárpátaljára érkeztek. A megfigyelés okául a munkácsi lövöldözés körülményei szolgáltak. Az Ivano-Frankivszkban állomásozó megfigyelők a lövöldözés másnapján jöttek megyénkbe, hiszen az incidens során ketten meghaltak, s a történések egy parlamenti képviselő tulajdonában lévő kávézóban történtek. A jelentés szerint a megfigyelők Munkácsra érve 10 páncélozott Ukrán Biztonsági Szolgálati járművel is találkoztak. A monitorok találkoztak Munkács polgármesterével, a rendőrség munkatársaival. A munkácsi vezetőség szerint, az ügyben érintett jobboldali szektor tagjai a lövöldözést követően elrejtőztek.

A megfigyelők a munkácsi városi kórház vezetőségével is találkoztak. A megfigyelők jelentése szerint, a kórház vezetősége beszámolt arról, hogy azon a napon több civil, 5 rendőr is sérülten érkezett a kórházba. Illetve a biztonsági szolgálat munkatársai 1 halott, és 2 súlyosan sérült személyt szállítottak kórházba – ezek a számok, pedig jóval nagyobbak, mint a híradásokban szereplő adatok, tudatták a megfigyelők.³⁶

Július végén Minszkben, az SMM misszióvezetője Ertugrul Apakan és a misszióvezető-helyettes Oleksandr Huh részt vettek a kérdéssel foglalkozó munkacsoport hatodik ülésén. Ahol sikerült elérni egy előzetes megállapodást a tankok és a kézi lőfegyverek kivonásáról.³⁷

Augusztus során a megfigyelők arról tettek jelentést, hogy jelentősen növekedett a nehézfegyver használat, és azon esetek száma is amikor megsértették a felek a tűzszünetet. Augusztus végétől kezdve megfigyeléseket kezdtek, a Krími félsziget határában, a chongari ellenőrzőponton.³⁸

Szeptember elején az SMM vezetője, Ertugrul Apakan és az EBESZ főtitkára Lamberto Zannier közösen meglátogatta a donyecki területeket, hogy felmérje a humanitárius feladatok helyzetét és a biztonsági helyzetet. Szeptember során 3 hétig tartó tűzszünet volt, mely idő alatt a megfigyelők csak elenyésző számban észleltek szabálysértést. A megfigyelők jelentései szerint a vízhez való jog problémájának megszűnése, ami az SMM segítségével történt, jelentősen csökkentette a feszült helyzetet. Szeptemberi hónap során további három ellenőrzőponton végeztek megfigyeléseket az SMM munkatársai a Krími félszigeten.³⁹

Októberrel bezárólag egy immár kéthónapos tűzszünet zajlott a kelet-ukrajnai térségben. A megfigyelők csak aknamentesítés, vagy harci gyakorlatok során észleltek

³⁶ OSCE SMM 171881 sz. besz.

³⁷ OSCE SMM 175131 sz. besz.

³⁸ OSCE SMM 178901sz. besz.

³⁹ OSCE SMM 184826 sz. besz.

robbanást, lövést. Ez idő alatt a Donyeck Repülőtér környékéről, konkrétan Piski községből ekkor sikerült több lakost is kitelepíteni, akiknek a kitelepítés során az SMM segített.⁴⁰

A novemberi hónap során az SMM megfigyelők Donyeck régióban egyre több esetben észlelték a tűzszünet megszegését. Luhanszk megye még nyugalmat tanúsított. Novemberi nyilatkozatában az SMM vezetője, Ertugrul Apakan bírálta a jogsértések számát és súlyosságának a közelmúltbeli események során Kelet-Ukrajnában, és felszólította a feleket a minszki megállapodásokból fakadó kötelezettségek teljesítése. Az SMM továbbra is figyelemmel kísérte a leszerelési folyamatot a területeken.⁴¹

Az év utolsó hónapjában kiújultak a harcok. Továbbá ebben a hónapban sikerült először az SMM megfigyelőknek a Horlivkában és Debaltseveben lévő bázist megfigyelni. Ezek a bázisok a kormány által nem ellenőrzött területek közé tartoztak. A harcok napról napra fokozódtak, már a bányák területén is. A harcok centruma a Donyeck repülőtér volt, ahol volt nap, hogy a megfigyelők 92 lövést jelentettek. Illetve más súlyos eseményeket is jelentettek az élvonalból az SMM megfigyelői.⁴²

2.3. Az EBESZ Ukrajnában működő különleges megfigyelő missziója 2016-ban

A 2016 – os év elején csillapodni látszottak az események. Bár január folyamán továbbra is jelentették a tűzszünet megsértését, a Donyeck Repülőtér és Luhanszk környékén egyre kevesebb ilyen jelentés érkezett, az előző (igencsak heves) időszakhoz képest. Január végén Marinka térség mellett az egyik SMM megfigyelő járművel a munkatársak, ekkor az SMM vezetője Ertugrul Apakan felszólította a feleket, a misszió megfigyelőinek biztonságának és megbízatásának tiszteletben tartására.⁴³

A februári hónap során az SMM több mint 1800 robbanást regisztrált Donyeck régió. A tűzszünet megsértésére a legtöbb alkalommal a donyecki repülőtér közelében, illetve az attól északabbra fekvő Horlivkában illetve Mariupoltól északkeletre regisztrálták. Az SMM megfigyelői rögzítették a tiltott fegyverek használatát a fronton, beleértve a rakétahajtású gránátvetőket. Február végén az EBESZ állandó tanácsa 2017. március 31-ig hosszabbította meg az EBESZ Ukrajnában működő különleges megfigyelő misszióját. Továbbá, döntés született, a misszió műszaki és potenciális felszerelésének növeléséről.⁴⁴

⁴⁰ OSCE SMM 197341 sz. besz.

⁴¹ OSCE SMM 201191 sz. besz.

⁴² OSCE SMM 210136 sz. besz.

⁴³ OSCE SMM 218736 sz. besz.

⁴⁴ OSCE SMM 224221 sz. besz.

Március során heves összecsapásokról számoltak meg a megfigyelők főként Szvitlodark és Donyeck környékén. Luhanszk és vidéke továbbra is nyugodt. Az SMM mozgásszabadsága továbbra is problémás volt március során, főleg a kormány által nem ellenőrzött területeken, különösen a Orosz Föderáció közelében és Mariupol északkeleti részén. A harcok az érintett területeken továbbra is zajlottak. S március 31-re Luhanszkban is kiújultak.

Áprilisban az SMM jelentései szerint továbbra is észlelték a tiltott fegyverek jelenlétét és használatát. A fel nem robbant lövedékek jelenléte továbbra is fennálló probléma. A Minszki megállapodásban foglaltak szerint ezidőre már a bányászott területek kijelölését, térképeinek elkészítését, belépési és kilépési pontok létesítését végre kellett volna a feleknek hajtani. Az SMM eddig nem látott erőfeszítéseket a felek részéről mindezeket a műveleteknek az elvégzésével kapcsolatban.

Az SMM figyelemmel kísérte a Zolotye ellenőrzőpont közelében lévő civilek helyzetét. Az ukrán fegyveres erők április során bejelentették, hogy új belépési és kilépési ellenőrző pontot hoznak létre, amely lehetővé teszi a békés átlépést a lakosok számára. Az Luhanszki Népköztársaság fegyveres tagjai azonban, a biztonsági megfontolásokra hivatkozva nem engedték át őket. Így több mint 300 polgár találta magát az ellenőrző pontok közötti úton. Nekik az SMM munkatársai segítettek.⁴⁵

Május során voltak feljegyzések melyek 10 lövésről adtak számot, de volt, hogy napi szinten 100 lövés is dördült akár. Továbbra is a harcok terén a repülőtér és környéke a legintenzívebb. Korábban fixálásra került a nehézfegyverek száma és tárolási helye. Május hónapban jelentették, hogy a fegyverek bizonyos mértékben hiányoznak, vagy nem megfelelő módon vannak tárolva. Május 30-n Huh misszióvezető-helyettes Donyeckben és Luhanszkban tett látogatása során, összehívta az érintett feleket, s arra kérte őket, a helyzet normalizálásnak érdekében, kössenek békét.⁴⁶

A nyár első két hónapjában, június és július során Luhanszk viszonylag nyugalmi állapotban volt. Míg Donyeck és környéke harcban állt. A megfigyelők adatai szerint voltak napok amikor 35 %-al nőtt a lövések száma az előző év ezen napjához képest, s másnap ez a szám 150 % lett. Továbbá napokon át hosszú sorokba szegődve várakoztak az átkelési pontokon a civilek ezen időszak alatt, de az átkelést vagy leállították, vagy nagyon nehezen engedték át a civileket.⁴⁷

⁴⁵ OSCE SMM 231561 sz. besz.

⁴⁶ OSCE SMM 242861 sz. besz.

⁴⁷ OSCE SMM 251191 sz. besz.

Augusztus során is a harcok gócpontja Donyeckben összpontosult. Az SMM jelentések szerint továbbra sem sikerült kialakítani egy célnak megfelelő fegyvertároló raktárápületet az érintett területeken. Mivel mindkét fél hivatalosan a tűzszünet megújítása mellett lett elkötelezett Ertugrul szorgalmazta, hogy mindezt minél előbb, még az új tanév megkezdése előtt tegyék meg. Mindezt megelőzően Ertugrul Bécsben számolt be a harcok fokozódásáról, s arra kérte a nemzetközi döntéshozókat, szorgalmazzák a tűzszünetet a felek számára. Ennek ellenére augusztus végén a jelentések lövésekről számoltak be.⁴⁸

Szeptemberben Zolote, Stanytsia, Luhanska és Petrovske községekben az SMM figyelemmel kísérte a haderő és az erőforrások elhelyezését. Továbbá az új tanév kezdetét követően a harcok csillapodtak, a felek betartották a tűzszünetet. Az SMM állandó rendszerességgel, az új technikai eszköztár használatával, éjszakai és légi felvételek által ellenőrizték a felek kötelezettségeinek és a tűzszünetnek a betartását. A jelentések értelmében a következő kockázati tényezők továbbra is fennálltak: az ólomvezetékekre vonatkozó követelmények megsértése; aknák jelenléte, fel nem robbant lövedékek és -robbanásveszélyes háborúmaradványok; a fegyveres erők elhelyezkedése a gócpontokon és ezek veszélyes közelsége.⁴⁹

Az ősz második felére már nem volt jellemző az azt megelőző békésebb időszak. Kiújultak a harcok, napi szinten több mint 1000 lövést rögzítettek. Majd nemsokkal később, 2000-re emelkedett az erőszakos kitörések száma. A harcok a Donyeck-i repülőtér, Yasynuvata-Avdiivka területén, Horlivka területén, a Mariupoli területeken, valamint a Luhanszki régió nyugati részén összpontosultak. November során a harcok tovább zajlottak. A megfigyelők a Minszki megállapodásban foglalt titkos fegyverek használatát, illetve más fegyverek nagy mennyiségű számát és jelenlétét észleli.⁵⁰

Az év utolsó havában sem javult a helyzet. Továbbra is harcok zajlottak, s mellette a jelentésekben a civil lakosság nehézségeiről is beszámoltak. Sokan víz, elektromos energia nélkül maradtak – melynek oka, hogy a lakosságnak volt miből kifizetni ezeket a közüzemi díjakat.⁵¹

Kutatómunkám második fejezete során igyekeztem átfogó képet adni az EBESZ Ukrajnában végzett speciális megfigyelő munkájáról Petro Porosenko volt államfő munkájának első felében. Véleményem szerint, mint külső független fél teljesen objektív képet adva közöl

⁴⁸ OSCE SMM 262221 sz. besz.

⁴⁹ OSCE SMM 270336 sz. besz.

⁵⁰ OSCE SMM 280626 sz. besz.

⁵¹ OSCE SMM 287421 sz. besz.

információt a misszió, s végez segítő tevékenységet. A következő, s egyben záró fejezetben államfői tevékenységében második felének időszakában vizsgálom az SMM tevékenységét.

A speciális misszió tevékenységének első szakaszában levonható a következtetés, hogy a kritikus, keleti ellenőrzési pontokon nem nehezítették a munkájukat, de nem is könnyítették meg azt. A civil lakosság pozitívan fogadta a misszió munkatársait, hiszen számos alkalommal nagy, létfontosságú segítséget, többször humanitárius segélyt kaptak az SMM-től.

Láthatjuk, hogy a speciális megfigyelő misszió, olyan intézményes tevékenységet, munkát végez, mely arra hivatott, hogy enyhítse a felek közti konfliktus mértéket, s ellenőrizze a minszki megállapodások betartását.

III. Fejezet

Az EBESZ és Ukrajna 2017-2019 között

Az EBESZ Ukrajnában működő különleges megfigyelő misszióját (SMM) 2014. március 21-én indították, az Ukrajna EBESZ kormányának kérésére és az összes EBESZ 57 résztvevő állam konszenzusos döntése alapján. A 2014-es események óta az Oroszország által támogatott fegyveres csoportok Donyeckben és Luhanszkban kihívást jelentenek az ukrán szuverenitás és területi integritás megőrzésének szempontjából. Ez a helyzet továbbra is regionális és globális biztonsági kihívásokat jelent. Az előző fejezet során igyekeztem bemutatni az EBESZ különleges missziójának tevékenységét Ukrajna szerte, 2014-2016 között, Petro Porosenko elnökségének első felében. Jelen fejezettel szeretném a különleges misszió tevékenységét bemutatni 2017-2019-ig.

3.1. Az SMM 2017-es tevékenysége

A 2017-es év első hónapában, továbbra is arról számoltak be a megfigyelők, hogy mindkét fél megszegi a tűzszünetet, s időről időre robbanások, lövések vannak. Bár ez intenzív Donyeck és környékén, de Luhanszk vidékén is számoltak be lövésekről. Január hónap során voltak területek, melyeket az aknák és a fel nem robbant lövedékek miatt nem tudták felmérni az SMM munkatársai, de számítástechnikai eszközökkel ezeket a helyeket is sikerült megfigyelés alatt tartani. A víz, gáz és elektromos energia ellátás az infrastruktúra sérülése miatt, egész január során leállás ezeknek az ellátását. Emellett pedig a téli fagyok és havazások miatt további problémáik alakultak ki a civil lakosságnak. Január végén az SMM misszióvezetője, Ertugrul Apakan újból felszólította a feleket, hogy tartsák be a minszki megállapodásokat.⁵²

Február során folytatódtak a harcok, a megfigyelők szerint a helyzet Donyeck és Luhanszk környékén feszült és instabil volt. 20 %-al növekedett a lövések és robbanások száma, az előző hónaphoz képest. Annak ellenére, hogy a misszió felszólította feleket, hogy szolgáltatassanak információt a fegyverekkel kapcsolatban. Február 21-ig a misszió munkatársai nem kapták meg a kivonandó fegyverek ellenőrzéséhez szükséges információkat, egyik fél részéről sem.⁵³

A márciusi hónapban, a kelet-ukrán katonai helyzet, továbbra is ingatag és feszült volt. Annak ellenére, hogy március első két hetében az SMM által észlelt robbanások és lövések

⁵² OSCE SMM 295681 sz. besz.

⁵³ OSCE SMM 301646 sz. besz.

száma relatívan csökkent, de az erőszak szintje továbbra is magas maradt. A tűzszünetek túlnyomó többsége a következő területeken történt: Svetlodarktól délkeletre és keletre, Mariupoltól keletre és északkeletre eső területeken, a Donyeck-i repülőtérrel, valamint a Luhanszki régió nyugati részén. Az SMM továbbra is nyilvántartja a fegyverek hiányát, illetve a tiltott fegyverek jelenléte a harcok során.⁵⁴

Április elején újabb alkalmakat regisztráltak be a megfigyelők, amikor a felek megsértették a tűzszünetet, április 8-n például 1700 alkalommal. A misszió felhívta a figyelmet az erőszak fő kockázati tényezőire, nevezetesen: a biztonsági övezethez a katonai erők és fegyvereik elhelyezkedésének közelsége, valamint a tiltott fegyverek jelenléte a térségben. Az SMM munkatársai megfigyelte a fegyverek felhalmozódását a térségben. A munkatársak továbbá aggasztónak tartják a fronton jelenlévő 17 tarackot és 7 tankot. A hónap végén az SMM munkatársai segítettek a harcok során megsérült csővezetékeket megjavítani.⁵⁵

Májusban tovább folytatódtak a harcok, a tűzszünetet a felek napról napra, folyamatosan megszegték. A lövések átlagosan 45-50 %-al növekedtek napi szinten, az előző hónaphoz képest. Továbbá a biztonsági helyzet annyira kockázatosnak minősült a teljes májusi hónap során, hogy a misszió munkatársai, a megfigyelők, kutatást végzők kockázatnak voltak kitéve a térségben. Hiszen, már szándékosan is nehezítették a megfigyelők munkáját, amikor 17-n egy megfigyelést végző SMM jármű elé gránátot dobtak. A speciális páncéljármű miatt, senkinek nem esett baja. A polgári lakosság élete is veszélynek van kitéve, a harcok miatt 6 civil sérült meg, ebből 1 személy életét veszítette. A misszió rögzíti azok számát, akik a harcok miatt sérülnek meg. 2017 kezdete óta májusig 233 személy sérült meg, közülük 44 meghalt. A hónap végén az EBESZ delegációja érkezett Kijevbe, majd a fronton is látogatást tettek, annak érdekében, hogy értékeljék az SMM Ukrajnában végzett munkáját, illetve a lakosságra gyakorolt humanitárius tevékenységüket.⁵⁶

Annak ellenére, hogy június során csökkent a konfliktus intenzitása, 1000 fölött regisztráltak a megfigyelők a tűzszünet megszegését ebben a hónapban. A harcok során 5 civil megsérült, 6 személy életét veszítette. A hónap során ismét nehezíteni próbálták az SMM megfigyelők munkáját. Egy járőröző kocsira rátámadtak, megpróbálták betörni az ablakait, majd 3 lövést mértek az autóra az elkövetők. Zolota területén a megfigyelőktől 100 méterre kezdődtek harcok pillanatok alatt, s több golyó a megfigyelők feje felett pár méterrel ment el.⁵⁷

⁵⁴ OSCE SMM 301691 sz. besz.

⁵⁵ OSCE SMM 312406 sz. besz.

⁵⁶ OSCE SMM 321111 sz. besz.

⁵⁷ OSCE SMM 327002 sz. besz.

Júliusban is hasonlóan kritikus volt a helyzet kelet-Ukrajnában, folyamatos harcok, és a tűzszünet megszegése. Illetve a megfigyelőket nem engedték be Novoazovszk területére, melyet a Donyecki Népköztársaság s egyben az Orosz Föderáció határának is nyilvánítottak.⁵⁸

A nyár utolsó havában az SMM megállapította, hogy csökkent a jogsértések száma tűzszünettel kapcsolatban és jelentősen kevesebbszer alkalmazták a fegyvereket, amelyet a minszki megállapodások szerint vissza kell vonni. Az előző időszakra való tekintettel, a rend ellenőrzése miatt a misszió továbbra is a pilóta nélküli kamerákat, és hőkamerákat használja az állandó ellenőrzésre. Az SMM munkatársainak szabad mozgását továbbra is korlátozza az aknák és a fel nem robbant lövedékek jelenléte a térségben.⁵⁹

Szeptemberben továbbra is csökkentek a zavargások, és a lövések. A nyár eleji időszakhoz képest, folyamatosan kevesebb lövés dördült. Szeptember 4-től 17-ig a „Csendablakoknak” köszönhetően lehetőséget teremtett a javítási munkálatok elvégzésére a térségben, amiben az SMM munkatársai is segítettek. Megjavították a Scsászti hőerőművet, az artemi vízszivattyú-állomást, a vízellátó rendszert Luhanska közelében és a vízvezetékét Nizhnyi közelében. Az új tanév kezdete miatt a megfigyelők folyamatosan ellenőrizték az iskolákat, illetve az oktatási folyamat zavartalanságát. 60 iskolát kerestek fel a térségben, s az előző évhez képest, arra lettek figyelmesek a megfigyelők, hogy nagyobb számban kerültek beiratkozásra a gyerekek. Illetve, azt is felmérték, hogy a front közeli iskolákban hiány van tanárokból és iskolai személyzetből. Illetve a szeptemberi hónap során bemutatásra került a misszió által végzett 2 különböző kutatás. „Polgári áldozatok Kelet-Ukrajnában 2016-ban” és „A mozgás szabadságának korlátozásai és az SMM-megbízás végrehajtásának akadályai” témában jelentek meg a kutatások.⁶⁰

A kelet-ukrán biztonsági helyzet lassan, de folyamatosan romlott október során, annak ellenére, hogy augusztus végén a felek megújították kötelezettségeiket a tűzszünet kapcsán. Különösen az október 23. és 29. közötti hét folyamán a rendszer több mint 5000 alkalmat rögzített a tűzszünet rögzítésére. Október utolsó két hetében a missziós csapatok elősegítették és végrehajtották a vízellátó állomások javítását és karbantartásának Donyeckben.⁶¹

A november 13–26 közötti időszakban Kelet-Ukrajnában a biztonsági helyzet romlott. Az SMM összesen több mint 14 500 alkalmat rögzített, amikor megszegte a tűzszünetet. A fegyveres erőszakhoz hozzájáruló tényező továbbra is a be nem jelentett nehézfegyverek

⁵⁸ OSCE SMM 332816 sz. besz.

⁵⁹ OSCE SMM 336586 sz. besz.

⁶⁰ OSCE SMM 344351 sz. besz.

⁶¹ OSCE SMM 354636 sz. besz.

használata. Az SMM továbbra is nyilvántartja a vonalakat sértő nehézfegyverek jelenlétét: 18 darab a kormány által ellenőrzött területeken és 99 darab a külső területeken. Aknák és fel nem robbant lőszer sok területen továbbra is jelen vannak, különösen a belépési és kilépési ellenőrző pontokon és azok közelében. Novemberben észlelte az SMM először, hogy három tank-akna létezik kb. 30 méterre északra Piscsevikontól.⁶²

Decemberben az 5 ismert forrásponton folyamatosan megszegték a tűzszünetet, voltak napok, amikor 3500 alkalommal. A misszió a teljes 2017-es év során 470 embert rögzítettek, akik a harcok során civilként sérültek meg. Közülük 85 elhunyt. A csendablakoknak köszönhetően 15 alkalommal a misszió munkatársai 10 helyszínt megvizsgáltak, javítani és karbantartani tudták az infrastruktúrát az ütközési vonal mindkét oldalán.⁶³

3.2. Az EBESZ Ukrajnában működő különleges megfigyelő missziója 2018-ban

A 2018-as évben is folytatódtak a Kelet-Ukrajnai harcok. A tűzszünet megszegésének legnagyobb részét a keleti és a déli térségekben regisztrálták Mariupoltól északkeletre, Horlivka nyugati és északi szélén, a délkeletre és keletre Svitlodarsztól, valamint a Donyecki repülőtér környékéről.

A február eleji viszonylagos nyugalmat felváltotta az erőszak hirtelen kitörése, különösen Svitlodarsk és Debaltseve között, a Luhanszki régió nyugati részén, valamint a keleti és délkeleti részén Mariupoltól északkeletre. Csak február 7-n 360 sugárhajtómű-rendszer által kibocsátott lövést regisztráltak, amely jelentős növekedést mutat, az előzőekhez képest. A misszió munkatársai a csendablakok által, segítettek az infrastruktúra, a vízrendszer javításában. Illetve a kijevi demonstrációk eseményeit is figyelemmel kísérték a hónap végén.⁶⁴

Bár március első hetében csillapodni kezdtek a harcok, a hónap további részében számtalan alkalommal törték meg a tűzszünetet. Újabb alkalommal próbálták meg megnehezíteni az SMM munkáját, hiszen 10-n géppuskát irányoztak az egyik megfigyelőre, és azzal fenyegették, hogy lelövik. Ez már a hatodik alkalom, hogy hat egymást követő héten fenyegetik az SMM munkatársakat, vagy lövést intéznek a pilóta nélküli megfigyelő kamerákra. Az SMM tevékenysége alatt, ez az első ilyen időszak, hogy hétről hétre erőszak kockázatának vannak kitéve. Az Ivano-Frankivszkban állomásozó megfigyelők folyamatosan ellenőrzik vidékünket Kárpátalját is, január óta. Különösen nagy figyelmet fordítva a

⁶² OSCE SMM 360101 sz. besz.

⁶³ OSCE SMM 364436 sz. besz.

⁶⁴ OSCE SMM 373399 sz. besz.

Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség székházát ért robbantást követően Kárpátaljára. A megfigyelők azt tapasztalták Ungváron és Beregszászban is, hogy a helyzet már nyugodt. A nemzetközi nőnap kapcsán Ertugrul Apakan nyilatkozatot tette közzé, melyben szorgalmazta a nők fokozottabb bevonását a döntéshozatali folyamatokba magas szinten, a béke és biztonság elérésére irányuló erőfeszítések részeként.⁶⁵

Áprilisban tovább folytatódtak a harcok, napi szinten lövések dördültek. A heves harcok alatt az SMM által irányított drónokra lövések érkeztek, illetve egy ellenőrzés során rálöttek a megfigyelőkre is, melyben megsérültek az SMM munkatársai. A civil lakosság számára újabb problémát okozott a vízellátó rendszer megsérülése, mely a Luhanszk és Donyeck vidékén élők számára szolgáltatja a vízellátást.⁶⁶

A májusi hónapban tovább folytatódtak a harcok, nem történt változás. Ezért az SMM misszióvezetője felhívta a felek figyelmét, hogy haladéktalanul fejezzék be a harcokat, s tarták be a minszki megállapodásokat.⁶⁷ Júniusban továbbra is instabil volt a helyzet, bár a megfigyelők rögzítették, hogy az előző hónapokhoz képest 30 %-al kevesebbszer használták a minszki megállapodásokban kizárt fegyvereket. A teljes júniusi hónapban nemcsak az SMM járművek mozgását, és a kamerák megfigyelését korlátozták, de korlátozták az SMM helikopterek megfigyeléseit is egész júniusban.⁶⁸

A nyár második havában is hasonlóan instabil volt a biztonsági helyzet. A misszió folytatta a fegyverek és a katonai jelenlét egyéb jeleinek nyilvántartását lakóövezetekben, illetve az érintkezési vonal mindkét oldalán. Folyamatosan figyelik a lakosság sérüléseit, s jegyzik számukat.⁶⁹

Augusztusban az SMM misszióvezetője felszólította a feleket, hogy az új tanévre való tekintettel tartsák be a tűzszünetet. Annak ellenére, hogy 29-n újabb tűzszünetet kötöttek, a megfigyelők mégis 31-n robbanásokat és erőszakos harcokat jelentettek Donyeckből. A harcok során 2 embert meggyilkoltak – egyikőjük az egyik szakadár csapat vezetője – illetve, 9 ember megsérült. A kormány által nem ellenőrzött területeken, illetve az átkelőpontokon továbbra is korlátozták a fegyveres erők a megfigyelők munkáját.⁷⁰

A szeptemberi hónapban folyamatosan zajlottak az erőszakos harcok a Kelet-Ukrajnai területeken. Szeptember első két hetében kb 10 000 sértést, utolsó két hetében 9000 alkalmat

⁶⁵ OSCE SMM 375871 sz. besz.

⁶⁶ OSCE SMM 379780 sz. besz.

⁶⁷ OSCE SMM 383131 sz. besz.

⁶⁸ OSCE SMM 386163 sz. besz.

⁶⁹ OSCE SMM 389261 sz. besz.

⁷⁰ OSCE SMM 392822 sz. besz.

regisztráltak a megfigyelők, amely során megsértették a felek a tűzszünetet. A harcok során regisztráltak olyan eseteket, amikor egy civil háza előtt, családja szeme láttára lőttek le, illetve a szeptemberi harcok miatt 2 gyerek életét veszítette. Az EBESZ Állandó Tanácsának szeptember 27-i Bécsben tartott gyűlésén, beszédében az SMM misszióvezetője Ertugrul Apakan hangsúlyozta a politikai akarat fontosságát a már vállalt intézkedések végrehajtásában, elkötelezettséget a konkrét tevékenységek iránt és a hosszú távú megoldások megtalálása a harcok megszüntetése iránt.⁷¹

Októberben egy ismeretlen akna miatt Zolotában azonnal életét veszítette egy férfi és egy nő. Az akna sem a megfigyelők számára nem volt ismert, sem egyik fél nem jelentette be annak jelenlétét vagy az elhelyezését. A megfigyelők a lövések és robbanások során 106 olyan nehézfegyvert figyeltek meg, melyek eddig ismeretlenek, be nem jelentett fegyverek voltak. Különösen a kormány által nem ellenőrzött területeken próbálták akadályozni a megfigyelők munkáját, volt hogy lövéssel fenyegették a megfigyelőket, s volt alkalom, hogy gránátot dobtak a pilóta nélküli eszközökre, ami miatt számos technikai eszköz megsérült, és vissza kellett hívni azokat. 25 alkalommal akadt el a jel (a megfigyelők szerint, külső kiber befolyásolás miatt) az UAV (speciális pilóta nélküli megfigyelő repülőgép, drón) és az SMM között. A legerősebb UAV akkor veszítette közvetlenül a jelet a megfigyelőkkel, amikor percekkel előtte közvetlenül egy be nem jelentett, eddig ismeretlen rendkívül erős irányított-rakéta rendszert észlelt.⁷²

November során továbbra is erős intenzitású harcok folytak. Folyamatosan sértették meg a felek a tűzszünetet. A hónap elején a megfigyelők figyelemmel kísérték a kijevi korrupcióellenes aktivisták zavargásait. A Kerech-szorosnál történt összecsapások miatt az EBESZ vezetője, az EBESZ Ukrajnában működő speciális megfigyelő missziójának vezetője és a háromoldalú kapcsolattartó csoport vezetője felszólította a feleket az önmérsékletre. Felkérték a feleket, hogy tartózkodjanak a helyzetet rontó cselekedetektől. *"Ideje politikai és diplomáciai úton megoldani a különbségeket"* - mondták. A 10 megyében bevezetett 1 hónapos katonai állapot kezdetét a harcok intenzíven kiújultak, s a megfigyelők, volt, hogy napi szinten 20 000 lövést regisztráltak.⁷³

Az év utolsó havában erős, intenzív harcok folytak. 5 alkalommal nyitottak tüzet az SMM járművekre, megfigyelőkre, technikai felszerelésekre. A decemberi hónappal bezárólag összesen 225 civil sérült meg a harcok során 2018-ban, közülük 45 életét veszítette.⁷⁴

⁷¹ OSCE SMM 398819 sz. besz.

⁷² OSCE SMM 402152 sz. besz.

⁷³ OSCE SMM 20181210 sz. besz.

⁷⁴ OSCE SMM 20181224 sz. besz.

Véleményem szerint a 2018-as heves összecsapások, amelyek novemberben tetőpontra értek, az év teljes időszakában folyamatosan értek, ez ezek az erős harcok, s majd a hadiállapot is, egy korábbi, fél éves megelőző folyamat eredménye.

3.3. Az SMM tevékenysége 2019 májusáig

A 2019-es évvel, annak ellenére, hogy véget ért a 10 megyében tartó katonai állapot, a harcok intenzíven folytatódtak. Január elején az EBESZ soros elnöke, az SMM kijevi központjába látogatott. A kijevi SMM központban tartott találkozók után, Myroslav Lajčák hangsúlyozta, hogy mindenekelőtt meg kell enyhíteni a konfliktus által okozott nehéz humanitárius helyzetet. Majd Apakannal Luhanszkba, és Szvetlodarszkba látogatott. Ahol a megfigyelők eligazítást tartottak számukra, és ahol megfigyelték az összetett biztonsági rendszert és a helyszíni humanitárius helyzetet. Bár a soros elnök és felszólította a feleket, az enyhülésre, egész januárban folytak a harcok.⁷⁵

A februári hónap is ugyan úgy telt a megfigyelők beszámolóit szerint: a harcok nem csillapodtak. A misszió továbbra is nyilvántartotta a könnyű és nehéz lövedékek által okozott károkat, a fegyverzet használatát a településeken és azok közelében, mind Donyeck, mind Luhanszk régióban, különösen a lakóépületek károsodását kísérték figyelemmel.⁷⁶

Márciusban újabb közel 20 000 alkalmat regisztráltak a tűzszünet megsértésére, ez a második legnagyobb mérték az SMM ideje alatt. Különböző körzetekben, például a Chermalik körzetben, a helyzet különösen aggasztó volt, ahol október óta ismétlődnek az erőszakos kitörések, s egyáltalán nem csillapodnak. Zolotában a harcok miatt az iskola is megsérült. Az SMM munkáját tovább próbálták nehezíteni, Luhanszk fölött lelőttek egy UAV-t, amely el is tűnt azt követően.⁷⁷

A harcok áprilisban is tovább folytatódtak, s intenzívebbek lettek. Áprilisra már 3 UAV tűnt el a régióban. Április 21-én, az elnökválasztás második fordulójában az SMM nyugodt helyzetet állapított meg biztonság volt jelen Kijevben, Herszonban, Mikolajivban, Odesszában, Lembergben, Ivano-Frankivszkban, Kárpátalján, Harkivban, Dnipropetrovszkban, Vinnyitsa és Chernyivci régiókban, valamint Donyeck és Luhanszki területen is végeztek ellenőrzéseket a választások kapcsán.

2019 májusában továbbra is folyamatos harcok voltak, csak az ortodox húsvét ideje alatt volt némi enyhülés. Illetve, 1000 olyan fegyver jelenlétét fedezték fel a megfigyelők, melyek

⁷⁵ OSCE SMM 20190129 sz. besz.

⁷⁶ OSCE SMM 412874 sz. besz.

⁷⁷ OSCE SMM 415474 sz. besz.

használatát a minszki megállapodások kizárják. Figyelemmel kísérték Kijevben az új elnök beiktatását, ahol semmilyen zavargást nem észleltek.⁷⁸

Munkám utolsó fejezetében szerettem volna bemutatni Petro Porosenko elnökségének második szakaszát. Láthatjuk, hogy ebben a két és fél évben nagyobb intenzitású és erősebb harcok voltak, mint a korábbiakban. Azt is észlelhetjük, hogy ebben az időszakban többször támadtak az SMM munkatársaira, többször lőtték le az SMM UAV-jait, több civil sérült meg. A harcok intenzitása folyamatosan nőtt, mintsem elnökségének első két és fél évében.

⁷⁸ OSCE SMM 420668 sz. besz.

Összefoglalás

Munkám rövid, átfogó képet ad Ukrajna és az EBESZ kapcsolatáról 2014 – 2019 között, pontosan Petro Porosenko korábbi államfő tevékenysége idején. Az első fejezetben feltárom az EBESZ történelmi múltját röviden, különös tekintetben a Helsinki Záróokmányra s abban foglaltakra. A történelmi múlt feltárását követően az EBESZ-ről, mint nemzetközi szervezetről s tevékenységéről ejtek szót. Majd a fejezet végén, kiemelem az EBESZ és Ukrajna kapcsolatának főbb történéseit 2014-ig.

A második és harmadik fejezet során vizsgálom az EBESZ speciális megfigyelő missziójának tevékenységét Ukrajna szerte. A második fejezetben Petro Porosenko elnökségének első szakaszában, majd a harmadik fejezet során, elnökségének második szakaszában.

Összegezván a fenn leírtakat, a bécsi székhelyű Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet Ukrajnában végzett speciális megfigyelő tevékenysége azért indult el, hogy külső, harmadik félként szemlélje, s figyelemmel kísérje a 2014-ben elkezdődött Kelet-Ukrajnai harci konfliktust, mely Ukrajna és Oroszország között dúl, immár 6 éve.

Munkám során arra a következtetésre jutottam, hogy a speciális megfigyelő misszió első 5 évében szerteágazó tevékenységet folytatott. A kezdetben 500, majd több mint 1000 főből álló megfigyelő gárda munkája közé tartozott:

- felügyelni a felek közötti tűzszünetet,
- ellenőrizni a minszki kötelezettségek betartását,
- kutatásokat, felméréseket végezni a civil lakosság körében,
- segíteni a lakossági övezetben az infrastruktúra helyreállítását,
- humanitárius segély nyújtása,
- figyelemmel kísérje a civil lakosság harcok miatti sérülését, vagy a harcok miatti halálozások számát,
- felszólítani a feleket az esetlegesen be nem tartott kötelezettségek betartására,
- fegyverek és harci eszközök számon tartása,
- az ország bármely pontján történt zavargás megfigyelése,
- különböző nemzetközi fórumokon beszámolni a történésekről,
- az EBESZ tájékoztatása a Kelet-Ukrajnai helyzet állásáról, a harcok folyamatairól.

Munkám során arra a következtetésre jutottam, hogy sem az ukrán sem, az orosz fél nem kezelte megfelelően az EBESZ misszióját, s annak tevékenységét. Míg a harcok elején, Petro Porosenko elnökségének első szakaszában szinte egy atrocitás sem érte a megfigyelőket, vagy az SMM eszközeit. Addig 2018-tól folyamatosan, akár heti rendszerességgel lőttek a

megfigyelőkre, vagy tették tönkre a megfigyelést végző eszközöket. Erről tanúskodik, hogy lelőttek több UAV-t, vagy kiber beavatkozás által leszerelték, hogy ne tudjon beszámolni a be nem jelentett fegyverektől.

Kutatómunkám során azt figyeltem meg, hogy 2014-2016-ig csendesebb és kisebb mértékben zajlottak a harcok, mintsem 2017-től. Az első szakaszban nagy számnak számított, ha 1000 lövéssel szegték meg a tűzszünetet. A második szakaszban folyamatosan növekedtek a lövések, a tűzszünet megszegések száma. A 2018 novemberében erőszakos összeütközést a Kerch-szorosnál, folyamatosan növekedtek hónapról hónapra a lövések. Időről időre növelték a nehézfegyvereket, s azok számát.

Vidékünket, Kárpátalját két konkrét alkalommal figyelték meg. Elsőként 2015-ben a munkácsi lövöldözés kapcsán, majd 2018-ban a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség székházában történt robbantás kapcsán.

Tehát levonhatjuk a következtetést, hogy az EBESZ Ukrajnában végzett megfigyelő tevékenysége fontos, szerteágazó, és a béke megteremtéséhez szükséges, mint külső harmadik, független félként figyeli az eseményeket.

A kutatott időszakot igyekeztem maximálisan bemutatni, de a témával kapcsolatban még számos olyan kérdés van, amire nem sikerült munkám során választ kapni. A jövőben mindenképp szeretnék ezen kérdések megválaszolásával foglalkozni.

Forrás és irodalomjegyzék

I. Források:

1. В. І. Гуменюк. Організація з безпеки та співробітництва в Європі // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т./Редкол.:Л. В. Губерський (голова) та ін. — К.:Знання України, 2004 812 с.
2. В. Матвієнко. Організація з безпеки та співробітництва в Європі // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К.: Парламентське видавництво, 2011. — 516 с.
3. Василенко С.Д. Європейський процес і Україна. Одеса, 1996
4. Зовнішня політика України в умовах глобалізації: Анотована історична хроніка міжнародних відносин (1991 – 2003). К., 2004.
5. Івченко О.Л. Україна в системі міжнародних відносин: Історична ретроспектива і сучасний стан. К., 1997
6. Любомир Копай. Україна не гірша від інших держав-учасниць для головування в ОБСЄ. // журнал «Главред», 11.10.2010
7. Олександр Павлюк. Для України головування в ОБСЄ може стати кроком в напрямку європейської інтеграції. // Український журнал, 3/2011
8. Aczél Endre. Kettészakadt Ukrajna. 168 óra. 2004. 39-52. szám. 48-49. o.
9. Bóta Zsolt. Mit várhatunk az új német kormánytól Európa-, kül- és biztonságpolitikai téren? Külügyi Szemle. 2014. 1. szám. 29-31. o.
10. Galbreath, David J. The Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE). New York, NY: Routledge. 2007
11. Galbreath, David J.. The Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE). New York, NY: Routledge. 2007.
12. Ivanov, Igor S., The New Russian Diplomacy, Nixon Center and Brookings Institution Press: Washington, D.C., 2002.
13. Kereszty András. Tények könyve – NATO. DELACROIX BT. 1997. 130-132. o.
14. Komáromi Sándor. Ukrajna nemzeti függetlensége, mint történelmi kompromisszum eredménye. Kissebségkutatás. 1998. 4. szám. 471-479. o.
15. Kulcsár Péter. A helsinki záróokmány és a nemzetközi kapcsolatok normái. Külügyi Szemle. 1976. 3. évfolyam. 1. szám. 6-8.o.
16. Külpolitikai eseménynaptár. Külügyi Szemle. 2014. 1. szám. 205-206. o.

17. Németh József. Az euro-atlanti biztonság formálódása az elmúlt két év vonatkozó orosz kezdeményezéseinek tükrében. Európai Tükör. 2010. 1. szám. 99-105. o.
18. OSCE - Organization for Security and Co-operation in Europe 2018. Countryeconomy.com. July 2017.
19. Osvát Szabolcs. A kémrepülésektől a bizalomépítésig: A nyitott égbolt szerződés története. Külügyi Szemle. 2002. 4. szám. 56-64. o.
20. Pótó János. Helsinki záróokmány – Helsinki folyamat. História. 2012. 2. szám. 14. o.
21. Richard Holbrooke. Washington: kellenek-e nekünk? Külügyi szemle. 1995. 1. szám. 46. o.
22. Takács Róbert. Helsinki és a kulturális csere Magyarország és Nyugat között (1975-2018). Múltunk. 2018. 4. szám. 160-186.o.
23. Várkonyi Péter. Továbblépni az enyhülésért – Helsinki szellemében. Társadalmi Szemle. 1987. 1. sz. 59-61. o.

II. Monográfiák, cikkek, segéd kiadványok:

24. Az EBESZ története. Magyarország állandó képviselte, az EBESZ, az ENSZ és más bécsi nemzetközi szervezetek mellett. Elérhető: <http://vienna.io.gov.hu/ebesz-tortenete>. Utolsó letöltés: 2020. 03. 01.
25. Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet. Elérhető: <http://vienna.io.gov.hu/az-europai-biztonsagi-es-egyuttmukodesi-szervezet>. Utolsó letöltés: 2020. 03. 11.
26. EBESZ-megfigyelők feladatai Ukrajnában. Infostart. 2014. Elérhető: <https://infostart.hu/kulfold/2014/04/19/ebesz-megfigyelok-feladatai-ukrajnaban-631454>. Utolsó letöltés: 2020. 03. 21.
27. Special Monitoring Mission to Ukraine. OSCE: Elérhető: <https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine>. Utolsó letöltés: 2020. 03. 21.
28. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 246201 // Hozzáférés módja: <https://www.osce.org/files/f/documents/c/6/246201.pdf>
29. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 130131 // Hozzáférés módja: <https://www.osce.org/files/f/documents/c/f/130131.pdf>
30. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 133456 // Hozzáférés módja: <https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/133456.pdf>

31. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 135571 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/135571.pdf>
32. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 142551 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/142551.pdf>
33. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 146846 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/146846.pdf>
34. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 152876 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/152876.pdf>
35. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 159661 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/159661.pdf>
36. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 169061 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/159661.pdf>
37. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 173371 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/173371.pdf>
38. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 171881 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/171881.pdf>
39. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 175131 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/171881.pdf>
40. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 178901 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/178901.pdf>
41. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 184826 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/184826.pdf>
42. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 197341 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/197341.pdf>
43. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 171881 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/171881.pdf>
44. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 175131 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/175131.pdf>
45. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 178901 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/178901.pdf>
46. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 184826 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/184826.pdf>
47. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 197341 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/197341.pdf>

48. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 201191 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/201191.pdf>
49. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 210136 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/210136.pdf>
50. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 218736 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/218736.pdf>
51. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 224221 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/224221.pdf>
52. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 231561 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/231561.pdf>
53. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 242861 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/242861.pdf>
54. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 251191 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/251191.pdf>
55. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 262221 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/262221.pdf>
56. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 270336 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/270336.pdf>
57. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 280626 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/280626.pdf>
58. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 287421 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/287421.pdf>
59. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 295681 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/295681.pdf>
60. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 301646 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/301646.pdf>
61. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 301691 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/301691.pdf>
62. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 312406 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/312406.pdf>
63. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 321111 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/321111.pdf>
64. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 327002 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/327002.pdf>

65. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 332816 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/332816.pdf>
66. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 336586 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/336586.pdf>
67. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 344351 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/344351.pdf>
68. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 354636 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/354636.pdf>
69. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 360101 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/360101.pdf>
70. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 364436 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/364436.pdf>
71. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 373399 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/373399.pdf>
72. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 375871 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/375871.pdf>
73. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 379780 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/379780.pdf>
74. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 383131 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/133456.pdf>
75. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 386163 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/386163.pdf>
76. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 389261 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/389261.pdf>
77. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 392822 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/392822.pdf>
78. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 398819 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/398819.pdf>
79. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 402152 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/402152.pdf>
80. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 20181210 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/20181210.pdf>
81. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 20181224 // Hozzáférés módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/20181224.pdf>

82. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 20190129 // Hozzáféres módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/20190129.pdf>
83. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 412874 // Hozzáféres módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/412874.pdf>
84. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 415474 // Hozzáféres módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/415474.pdf>
85. OSCE Special Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 420668 // Hozzáféres módja:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/f/420668.pdf>